

LIMBURG AAN DE SLAG MET TOEKOMSTSCENARIO'S

TEKST: SANDER WAGEMAN

Hoe bereid je je voor op de verre toekomst in een wereld die zo snel verandert dat de informatie van vandaag morgen alweer is verouderd? Een hulpmiddel bij die moeilijke taak is de zogeheten scenario-methode. De NVRD publiceerde vorig jaar vier scenario's waarmee kaders te scheppen zijn die kunnen helpen bij het bepalen van een visie op Nederland Circulair in 2050. In Limburg gebruikten ze deze scenario's om een eigen visie en strategie te ontwikkelen op weg naar een nieuwe aanbesteding voor de verwerking van gft-, pmd en restafval. Uiteraard wel met een eigen 'Limburg'-sausje.

De transitie van een lineaire naar een circulaire economie is er een die niet van vandaag op morgen is geregeld. Daarvoor is een lange termijnstrategie nodig, en bovenal een visie. Om die visie toekomstbestendig vorm te kunnen geven, presenteerde de NVRD vorig jaar vier zogeheten scenario's waarin het mogelijke toekomstbeelden beschreef (zie kader). "We vonden dat hier in Limburg een interessante manier om naar de toekomst te kijken", vertelt Hans van Haren, die programmamanager is bij Afval Samenwerking Limburg, een vereniging die de belangen behartigt van (bijna) alle Limburgse gemeenten op het gebied van afvalverwerking.

Omdat in Limburg op relatief korte termijn (2023 en 2024) drie grote afvalcontracten aflopen, vonden de gemeenten daar de tijd rijp voor een onderzoek naar een nieuwe aanbesteding, met oog voor een circulaire toekomst. "We hebben een dag uitgetrokken om de vier scenario's tegen het licht te houden. We bespraken tijdens die bijeenkomst waar we in de toekomst uit willen komen en welke weg we daarvoor moeten bewandelen. Het bleek een zinvolle manier om antwoord te krijgen op essentiële vragen zoals 'wat is onze rol als overheid?' en 'willen we meer of minder aan de markt overlaten?'. We kwamen tijdens dit proces tot de conclusie dat we innovatief wil-

len zijn en dat we daarbij als overheid de lead moeten nemen."

LIMBURGS DNA

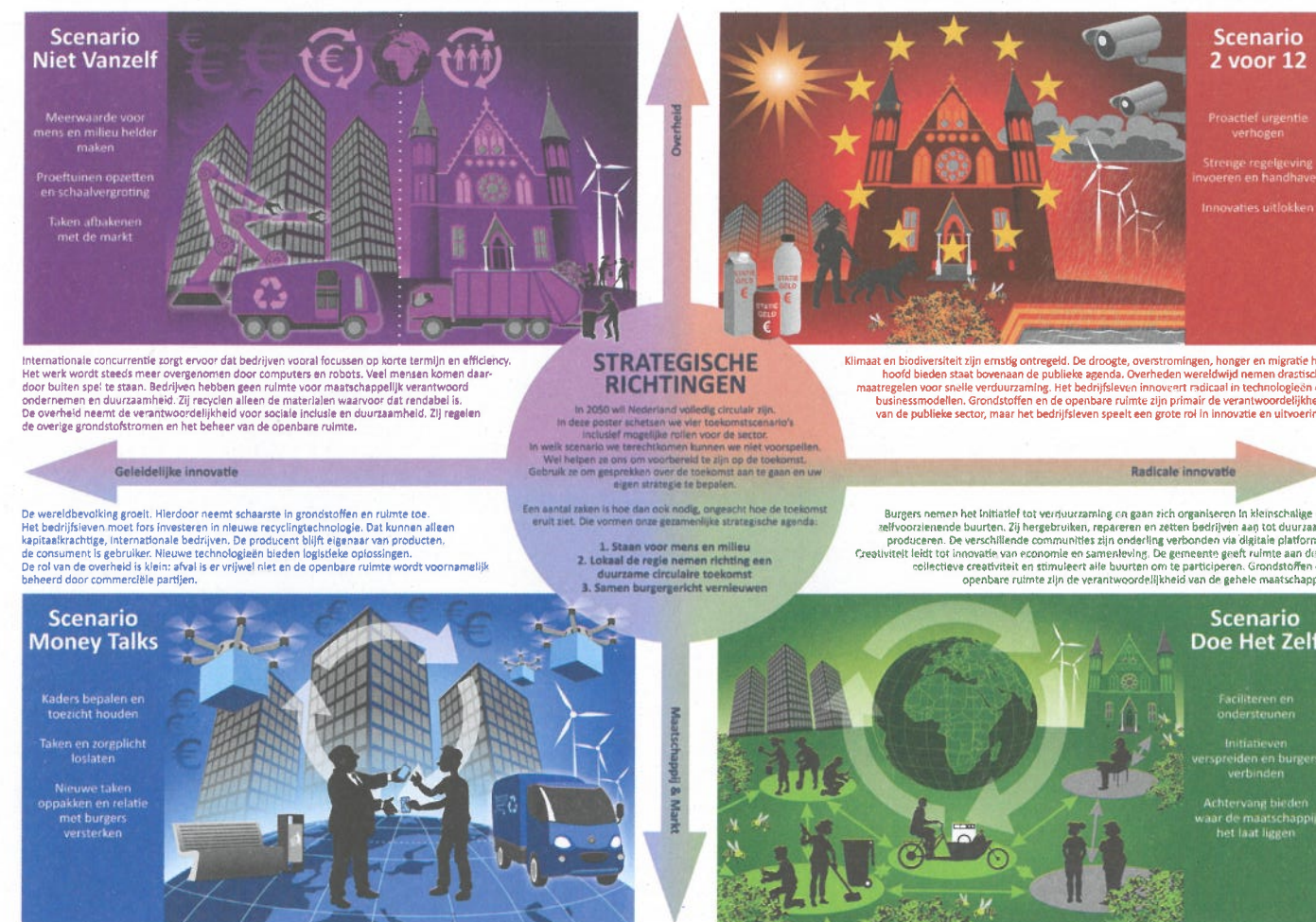
De oefening leverde naast een geanimeerde discussie en een scherper beeld van toekomstige doelen ook enkele gemene delers op. Kernwoorden die in elk van de scenario's in de discussie terugkwamen waren circulair, samenwerken, grensverleggend en het Limburgse dna. Het laatstgenoemde ontbrak logischerwijs in de algemenere scenario's van de NVRD en daarom besloten de Limburgers een vijfde scenario toe te voegen: het Limburgscenario. Van Haren: "Dat Limburgse dna zit hem met name in de bedrijven die we hier hebben, zoals op het industrieterrein Chemelot waar veel grote bedrijven binnen de chemiesector zitten. En in Venlo zitten veel biobased bedrijven. Daarnaast kennen we enkele grote industrieën. Het samen optrekken past heel erg bij Limburg en in de richting die we aan de hand van de scenario's hebben bepaald."

Met als doel om dat Limburgse dna ook in het toekomstige grondstoffenbeleid terug te laten komen, is men de boer opgegaan. "We wilden het bedrijfsleven actief betrekken bij het bepalen van de visie, maar daarbij als overheid wel het initiatief in nemen", legt Van Haren uit. "Daar liggen ook kansen, want er is op Chemelot bijvoorbeeld veel vraag naar

grondstoffen. Tegelijkertijd zit er ook veel innovatie. Op die vlakken kunnen we elkaar versterken. Dat heeft ook al geleid tot een pilot waarbij we betrokken zijn bij de aanlevering van grondstofstromen. Daarbij kunnen we flexibeler inspelen op ontwikkelingen in de markt, zonder het ten koste te laten gaan van de continuïteit van de geleverde diensten."

DRAAGVLAK

En zo zette ASL de eerste stappen op weg naar de rol van makelaar van grondstoffen; de Limburgse aanpak op het gebied van circulaire afvalverwerking. Volgens Van Haren hebben de dertig aangesloten gemeenten van Afval Samenwerking Limburg in korte tijd al veel kunnen doen en hebben de scenario's daar een waardevolle bijdrage aan geleverd. Voor wie er ook mee aan de slag wil gaan, heeft hij een aantal goede adviezen. "Wat wij bijvoorbeeld merken is dat het vinden van draagvlak bijzondere aandacht vraagt. We hebben hier met dertig gemeenten natuurlijk ook wel erg veel verschillende belangen en ideeën en om alle neuzen in dezelfde richting te krijgen is een goede communicatiestrategie van groot belang. We hebben gekozen voor een gedragen visie, dat is niet de gemakkelijkste weg, maar het past het beste bij onze organisatiestructuur. Maar dat betekent dan ook dat je veel tijd en energie moet stoppen in goede afstemming met elkaar."

Verder meent Van Haren dat transparantie een belangrijk onderdeel van het proces is. "Het is niet goed als je in je eigen cocon gaat zitten om je toekomstvisie uit te werken. Gebruik de expertise van anderen. Deel de scenario's bijvoorbeeld met marktpartijen en luister naar wat zij er over te zeggen hebben. Op die manier zijn wij ook tot de pilot met Chemelot gekomen. Die is geboren uit hun enthousiasme over onze visie." En als het gaat om het vergaren van kennis, adviseert Van Haren het gebruik van een expertgroep. Daarin laten deskundigen op verschillende vlakken hun licht over de materie schijnen. "Bij ons hebben onder meer mensen als Olaf Prinsen (directeur NVRD, red.) en René Kemp (professor op het gebied van burgerparticipatie bij Maastricht University), Folkert Starreveld (Benchmark Huishoudelijk Afval) meegedaacht. "We wilden het onderwerp vanuit verschillende hoeken benaderen. Dat heeft ook waardevolle input opgeleverd."

Al met al zijn ze in Limburg zeer te spreken over het gebruik van toekomstscenario's en heeft het de dertig samenwerkende gemeen-

ten een vliegende start opgeleverd naar een circulaire economie en een innovatieve aanbesteding over een paar jaar. "Nu is het zaak om door te pakken", besluit Hans van Haren. "We willen de laatste stappen in het proces de komende tijd ook echt gaan zetten. Nu het

nog bij iedereen op het netvlies staat. In 2021 willen we alles op de rit hebben: een routekaart, een strategie en de juiste contacten. Zo komt het punt op de horizon dat we met z'n allen hebben gezet, opeens een stuk dichterbij." ↔

HOE KWAMEN DE SCENARIO TOT STAND?

De vier scenario's die de NVRD vorig jaar publiceerden passen in een assen-diagram met op de x-as de vraag: is de overheid aan zet bij het oplossen van vragen rondom circulariteit, klimaat, biodiversiteit en sociale inclusie (links op de as), of pakken markt en/of maatschappij dit op (aan de rechterkant)? En op de y-as de vraag: Zullen technologische ontwikkelingen leiden tot stapsgewijze innovaties (boven) of radicale innovaties in bestaande processen (onderaan). De vier toekomstbeelden die binnen deze uitersten passen, werden uitgewerkt tot scenario's en kregen de namen 'money talks' (waarbij de markt het circulaire doel oppakt en daarbij volop inzet op technologie), 'Scenario Doe Het Zelf' (technologie zorgt voor voorwaarden en burgers en bedrijven gebruiken die om transitie te maken), 'Scenario Niet Vanzelf' (technologie zorgt voor automatisering en minder menselijke arbeid, overheid is aan zet en er is veel aandacht voor sociale inclusie) en tot slot 'Scenario 2 voor 12' (gevolgen klimaatveranderingen zijn heel groot, waardoor overheid met behulp van technologie het roer radicaal om moet gooien). Meer lezen over de NVRD toekomstscenario's, of de GRAM-special nog eens lezen? Kijk op www.nvrd.nl/Dossier/Toekomst van de branche.